

Dilbilim

Dilbilim Nedir Ne Demektir Tanımı

Dilbilim, dilin farklı yönlerini detaylı bir şekilde inceleyen bir bilim dalıdır. **Dilbilim**, dillerle ilgili araştırmalarını belirli bir yöntem çerçevesinde yürütür. Bilimsel yöntem, dilbilimin veri incelemesini temel alır. Her bilim dalının, kendi verilerini toplamak için benimsediği bir yöntemi vardır. Bilim dalları topladıkları verileri, kendileri için geçerli olan kavram ve kuramlar içinde değerlendirir ve bu verilerdeki genelleme eğilimini ortaya çıkarmaya çabalarlar. Çalışmanın son aşamasında elde edilen bu genellemeler, ilgili bilim dalının ilke ve kuralları çerçevesinde yorumlanır ve incelenen olgunun niteliği hakkında bir sonuca varılır. Dilbilimin odak noktası dil olduğu için, bu disiplin insan dili olarak adlandırılan olgunun özelliklerini araştırır ve dilin niteliğini anlamaya yönelik bir amaç taşır.

Dilbilim, insan dili olarak adlandırılan olgunun her yönünü detaylı bir şekilde araştıran bir bilim dalıdır. Dilbilimin farklı yaklaşımları arasında yer alan betimlemeli dilbilim, dillerin kendine özgü birim ve kurallarını inceleyerek dilin yapısal özelliklerini analiz eder. Her dilin sesbilimsel, biçimbilimsel, sözdizimsel ve anlambilimsel özelliklerini betimlerken, örneğin, Türkçe, İngilizce veya Japonca dilbilgisi kitapları bu dillerin özgün yapılarını içermektedir.

Dilbilgisi kitaplarındaki kurallar, ilgili dilin anadili konuşanlarının dilbilgisel normlarına dayanır ve bu kurallar, o dilin konuşucuları tarafından kabul gören yapı kurallarını yansıtır. Aynı zamanda, kuramsal dilbilim, dilde gözlemlenen özellikleri, belirli bir kuram çerçevesinde açıklamayı hedefler ve dil evrensel kavramlar bağlamında dilin özgün niteliklerini inceler.

Her dil, kendi dilbilgisel yapıları ve kurallarıyla özgündür; ancak, bütün dillerdeki yapıların temel niteliğini belirleyen ortak ilke ve değiştirgenler bulunmaktadır. Bu dil evrenselleri, farklı diller arasında benzerlikleri ve farklılıkları anlamak için dilbilimcilerin kullandığı önemli bir çerçevedir. Kuramsal dilbilim, dil evrensellerini belirlemenin yanı sıra, dillerde bazı tür yapı ve kuralların neden görülmediğini açıklamayı hedefler. Bu bağlamda, dilbilimciler, **dilin temel ilkelerini** anlamak için evrensel öğelerin özünü ortaya çıkarmayı amaçlarlar.

Metindilbilim, bir metni oluşturan unsurları ve metindeki dilbilgisel düzenleri çözümlmeyi amaçlar. Hem sözlü hem de yazılı metinleri işlevsel ve iletişim değeri açısından değerlendirir. Bu değerlendirme, metni oluşturan unsurların yapısal ve işlevsel düzenleri, metin türleri ve alt türleri ile biçimbilim ve sözbilim ilişkilerini içerir.

Söylem çözümlemesi, yazılı ve sözlü dilde tümceler, sözcük gruplarının veya işlevsel birimlerin daha büyük birimler oluşturmasının incelenmesidir. Konuşma çözümlemesi, konuşmalardaki sıra düzeni, konuşmacı rolleri, konu ve konu değiştirme gibi unsurları kapsar. Bağlaşıklık ve bağdaşıklık ilişkilerini inceleyen bir diğer alan, ad-adıl ilişkileri ve kavramlar arasındaki bağlantıları araştıran bağlaşıklık ilişkileridir. İletişim ilkeleri, konuşanlar arasındaki uzaklık-yakınlık, el-yüz hareketleri gibi unsurları ele alırken, selamlaşma, açıklama, özür dileme gibi çeşitli dilsel işlevlerin nasıl gerçekleştiğini araştırır.

Dillerin Değişimi

Diller, sürekli bir değişim sürecinde evrim geçirirler. Örneğin, 15. yüzyılda konuşulan Türkçe ile günümüzde konuşulan Türkçe arasında belirgin farklar bulunmaktadır; bu değişimi anlamak için

15. yüzyılda yazılmış bir metne bakmak yeterlidir. Bu tarihsel evrim, tüm diller için geçerlidir. Diğer bir deyişle, artzamanlı dilbilim, bir dilin tarihsel süreç içinde nasıl değiştiğini analiz eder ve bir dilin önceki dönemleri ile sonraki dönemleri arasındaki yapısal değişiklikleri belirlemeyi amaçlar.

Dilbilim Türleri Nelerdir

Artzamanlı dilbilimin diğer bir araştırma alanı, dillerin hangi dil ailesine ait olduğunu belirlemek ve bu dil ailesinin ortaya çıkmasına neden olan, o aileye bağlı tüm dillerin atası olan anadilin yapısını ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bu yapıyı belirlemek için, aynı dil ailesine ait olan dillerin karşılaştırmalı incelemesini yapar.

Toplumdilbilim ise dilin toplum içindeki kullanımını inceler. Dilin kullanımında konuşucuların yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri ve birbirlerine olan yakınlık dereceleri, kullanılan dil yapısını belirler. Ayrıca, toplumdilbilim, etmenlerin niteliğini ve dil kullanımı üzerine etkilerini araştırır. Bu alanda yapılan çalışmalar, bir dil topluluğunda yörelere bağlı olarak gösterilen farklılıkları incelemeyi amaçlar ve yöreler arasındaki dil farklılıklarının niteliğini saptamayı hedefler. Bu bağlamda dil atlasları oluşturmak da, farklılıkların dağılımını ve sınırlarını belirlemeyi amaçlar.

Çocukların dil gelişim süreçleri, ruhdilbilimciler tarafından titizlikle incelenir. Bu araştırmaların yanı sıra, ruhdilbilimciler dil bozukluklarına odaklanarak, afazi, disleksi gibi çeşitli dil bozukluklarına sahip bireylerin dil özelliklerinin niteliğini araştırma amacını taşırlar. Dilbilimin çeşitli alanlarından biri de ikinci dil edinimidir. Bu alandaki çalışmalar, ikinci dil edinimi sürecinin özelliğini anlamaya yöneliktir. Aynı zamanda, ikinci dil edinimi ile anadil edinimi arasındaki benzerlikleri ve farkları belirlemeye odaklanılır.

Uygulamalı dilbilim, dil öğretiminde etkili olacak yöntemlere odaklanarak, ikinci dil öğrenim sürecini etkileyen faktörleri araştırır. Dil öğreniminde hangi etmenlerin öğrenim sürecini kolaylaştırdığını veya zorlaştırdığını anlamaya yönelik bu çalışmalar, dil öğretiminde daha etkili stratejilerin belirlenmesine katkı sağlamayı amaçlar.